



थामी

आदिवासी जनजाति सम्बन्धी महासन्धि, १९८९
(आइएलओ महासन्धि नं. १६९)



INDIGENOUS
MEDIA FOUNDATION

अन्तर्राष्ट्रिय जेत संगठनको महासम्मेलण,

- ☞ अन्तर्राष्ट्रिय जेतको कार्यलयको संचालक निकायडी जेनेभा डा उरोहुदु त्याड ७ जुन १९८९ डा उस्तेको ६७ औं अधिबेशन लोडनो, आदिवासी जनजाति सम्बन्धि महासन्धि त्याड सिफारिस,
- ☞ १९५७ ते चुयोडदु मापदण्डपालीकाइ चिखेत्सिले होदु, मि अधिकारको साखःले बिश्वको डायोडदुपत्र, आर्थिक, सामाजिक तथा सास्कृतिक अधिकारको अन्तर्राष्ट्रिय लोडसा यास्योडदु पत्र,
- ☞ मि को त्याड राजनीतिक अधिकारको अन्तर्राष्ट्रिय लोडसा यास्योडदु पत्र त्याड भेदभाव मालोडसा डाते आहे अन्तर्राष्ट्रिय ठेयोडदु कालेकाइ लो लोडसिदु बेरे,
- ☞ सन् १९५७ डि अन्तर्राष्ट्रिय कानुनको क्षेत्रडा थादु नाका चिथोन्योडदु त्याड साखःले ठाइको आदिवासी जनजाति पालि कुनिपारे थादु नाका बिकास ए का बिषयते हाबिको मापदण्ड पालिको समीकरणमुलक अभिमुखिकरण चिसा डाते नाका अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्डपाली स्वीकार लोडसा आप्रा थादु डाते,
- ☞ निथेको होकिदु राज्य ए भा लोडदु ठाइपालिडा निथेको संस्थापाली, चोला जासिस रिति त्याड आर्थिक बिकास च्युरीते नियन्त्रण लोडको खालाम्सा, निथेको पहिचान, भाषा, धर्म चिमोते नासा त्याड बिकास लोडसा का जातिपालि आलियोडदु डाते,
- ☞ बिश्वडा आहे भा पालिडा का जातिपाली उस्तेबाड होयोडदु ठाइ दुड्डा बेगाले मि पाली ए होनि निथेको मानव अधिकार पाली ते चावाको माखालाम्बु बेरे त्याड निथेको कानुन,
- ☞ रितपाली त्याड निको खामपाली ताम्चा याले होदु डाते, आहे

खाल्या सस्कृतीपाली त्याड मिपालिको सामाजिक त्याड पर्यवरणिय सामानजस्यता त्याड अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग त्याड चालिसिते आदिवासी जनजाति ए पियोडदु जेखा योगदानपाली योवाले नावादु बेरे, संयुक्ति राष्ट्र संघ, संयुक्त राष्ट्र संघीय आने त्याड कृषि संगठन, संयुक्त राष्ट्र संघीय शैक्षिक,

- ☞ बैज्ञानिक त्याड सांस्कृतिक संगठन त्याड बिश्व स्वास्थ्य संगठन तो होनि कुन्दु अमेरिकन इण्डियन ईन्स्टिच्युटडि आप्रा तह त्याड मानितिनि माजादु ठाइते खालाम्योडदु सहयोग डा तोते थादु रितपाली त्याड ती रितपाली चलैसा चिमोसा त्याड आयाडकालेका नासा त्याड काहोनी सहयोग सधै खालम्सा डाते आमात्सिदु डाते चिखेतुले नाहुदु,
- ☞ का अधिबेशनडा वलि खेप जेत लोडसा डाते नासिदु आदिवासी जनजाति वारेडा महासन्धि,
- ☞ १९५७ (१०७ का) को उछिन्चा फिरि मिलाइसा वारेडा उछिन्चा प्रस्ताव पाली ग्रहण लोडसा डाते त्याड का प्रस्तावपाली ए आदिवासी जनजाति वारेडा महासन्धि,
- ☞ १९५७ काइ फिरि मिलाइते दिगोरे नाइ अन्तर्राष्ट्रिय महासन्धि होनि चिथोन्सा डाते, याड दि हजार नौ सय उनान्नब्बे शालको जुन महिनाको सत्ताइस उनिको इस्याड आदिवासी जनजाति वारेडा महासन्धि, १९८९ डाते का चिखेत्योडदु महासन्धि पारित थाले होदु ।

भाग १

सामान्य नीति

धारा १

१. का महासन्धि ते चिखेतिसिदु जनजाति त्याड मिपालिको लागि चिथोन्सिदु थादु ।

(क) सामाजिक, सांस्कृतिक त्याड आकुस्याको अवस्था पालिए राष्ट्रिय समुदायको बेगाले हुलपालिडी भिन्नाइ थायोडदु, जो को अवस्था उस्तेको परम्परा त्याड रित त्याड खारु रित त्याड नियमपालीको कारण डि साखःले त्याड उछिन्चा रुपे नियमित थासा हैसियत नायोडदु स्वतन्त्र देशको आदिवासी जनजाती पाली ।

(ख) जिताइदु त्याड औपनिबेसिकरणको यामिर्याडको राज्य सिमाना थादु बेरे जुन ठाइ त्याड तो ठाइ डा होयोडदु मिपालिको ज्युज्यु थायोडदु ए आदिवासी डाको त्याड निथेको रित ए जे थाले होइ निथेको उछिन्चा त्याड साखःले सामाजिक, आर्थिक, सांस्कृतिक त्याड राजनीतिक संस्थापाली नासा खालाम्सा स्वतन्त्र देशको मिपाली ।

२. आदिवासी जनजाति थाइदुए निथेको(पहिचान का महासन्धिको ब्यवस्थापाली लागू थासा हुल पालि छुट्याइसाकाइ दिगोरे खारु मापदण्ड मानाइको माइदु ।

३. का महासन्धीते थादु जनता शब्दकाइ अन्तर्राष्ट्रिय रित अनुसार का शब्द ए नाको थाडसा अर्थ गुरी अधिकारपालिको लागि कुन्दिहोइ प्रभाव मापाराइसापारे ब्याख्या मालोड ।

धारा २

१. सम्बन्धित मिपाली केल्ले तो मिपालिको अधिकार चिमोसा त्याड तोबाङ्को अखण्डता सम्मानकाइ ग्यान्सिते, मिलाइते त्याड रित अनुसार आहे जेत ख्रीम्सा जिम्मेवारी सरकारको थादु ।

२. का होनि जेतते तो ते चिखेत्सिदु होनिपारे समावेश थादु ।

(क) राष्ट्रिय कानून त्याड नियमपाली ए देश डा होयोडदु मि पालि

जति काइ पिहुदु अधिकार त्याड अवसरपालिडी तो मिपालिको सदस्यपाली ए बरा पारे फाइदा काइसा सुनिश्चित लोडसा ।

- (ख) तो मिपालिको सामाजिक त्याड सांस्कृतिक पहिचान परम्परा त्याड रित डा संस्थापालीकाइ सम्मान लोडते तोबाडको सामाजिक, आर्थिक त्याड सांस्कृतिक अधिकारपालिको लागि साखःले जेत रासा लोडको ।
- (ग) का मिपालि काइ आकांक्षा त्याड चोला कुनि मोसा डाते मिलाइसा पारे आदिवासी त्याड राष्ट्रिय समुदायको बेगाले मिपालिनामा थादु सामाजिक, आर्थिक फरक पाली चिताम्साकाइ सम्बन्धित मिपाली त्याड तोबाडकाइ सहयोग लोडसा ।

धारा ३

१. आदिवासी जनजाति पाली ए मि अधिकार खारु स्वतन्त्रताको साखःले उपायपाली सु ए होइ माखोतिनी त्याड सुकाइ होइ अलमथा मानातिनी चलन ते राको खालाम्वादु । का महासन्धिको ब्यवस्थापाली तो मि जो चाहुचा त्याड चामाइचा डाते अलमथा मानातिनी चलन ते रादु ।
२. का महासन्धि ते नासिदु अधिकारपाली सम्बन्धित मिको मि अधिकार त्याड खारु स्वतन्त्रतापालिको मामानायोडदु बेरे कुन्दु खाल्या होइ बल बर्गत लागाइसा माजा ।

धारा ४

१. सम्बन्धित मिपालिको संस्थापाली, सम्पत्ति, जोइदु पाडकु, खारु संस्कृति त्याड वातावरण त्याड मिपालिकाइ चिमोसाकाइ चाहाइदु बेरे आप्रा खाल्या उपायपाली चिथोन्को माइदु ।
२. का आप्रा उपायपाली सम्बन्धित मिको स्वतन्त्र पारे चिज्याडइदु तो को फरक मायाथा ।

३. का आप्रा उपायापालिए मिपालि ए मिको साधारण अधिकारपालिकाइ अलमथा मानातिनी चलैसाकाइ कुन्दु पारे होइ प्रतिकूल प्रभाव मायापाराइ । धारा ५ का महासन्धिको ब्यवस्थापाली चुम्वादु बेरे ।

(क) का हो नि मिपालिको सामाजिक, सांस्कृतिक, धार्मिक त्याड देवा होदु डाते पातिसा त्याड काहोनी रितपालिकाइ मानाइते चिमोवादु, त्याड तोबाडए दि-दिका त्याड हुलडा पाराइदु अष्टेरोपालिको प्रकृतिकाइ ध्यान पिवादु ।

(ख) काहोनी मिपालिको रित, चिठेन्सिसा त्याड संस्थापालि जोम्योडदुकाइ सम्मान लोडवादु।

(ग) प्रभावित मिपालिकाइ केल्ते त्याड योते, काहोनी मिपालीए चोला त्याड जेतको नाका अवस्थापालिको सम्बन्धकाइ थाहा निदु समस्यापाली उछिन्चा लोडसा डाते थादु नितिपाली काइवादु ।

धारा ६

१. का महासन्धिको अवस्थापालिते चावाइदु बेरे सरकारए इन्यापारे लोडको माइदु ।

(क) का मिपालिकाइ सिधा पारे प्रभाव लोडको थाडसा कानुन त्याड प्रशासनिक जेतपालिको बारेडा लुडसिदु बेरे आप्रा जेत लोडसा रितपाली त्याड खास डा गुरि तोबाडको प्रतिनिधिमुलक संस्थापालिडी आला छुते मिपालिनामा सल्लाह कियासिसा ।

(ख) तोबाड नामा लोडको माइसा नीति त्याड कार्यक्रमपालिको लागि ग्यान्सिदु साखःले ए भोट पियोडदु संस्था त्याड प्रशासनिक डा बेगाले निकायपालिडा चिज्याडसा साखःले तहपालिते हानी मिपाली होयोडदु त्याड बेगाले तिहपालिते जुन तेका केल्योडले

होयोडदु, उछिन्चाको होइ तो तेका गुरी का मिपाली स्वतन्त्र पारे केल्को थाडसा माध्यम चिथोन्सा

(ग) का मिपालिको उस्तेबाङ्को नाइ संस्था त्याड पहल लोडसाको साखःले माध्यम चिथोन्सा त्याड मिलाइदु बेरे काको लागि चाहाइदु मुलपाली पिसा ।

२. का महासन्धि काइ जेत ते रावादु बेरे लोडसा सरसल्लाह आप्रा लोडसे ए परिस्थिति नामा मिलाइसा पारी तोते डासिदु उपायपालीको बारेडा मिलाइते लोडसा डाते लोडसा ।

धारा ७

१. सम्बन्धित मिपालिकाइ उस्तेबाङको चोला, पातिसा संस्था त्याड देवा ए ययोसे डाते त्याड तोबाङ होयोडदु त्याड अधिया राडडा थालेहोइ प्रभाव पाराइसा बिकासको जेते डा निथेको प्राथमिकता नाते त्याड संभव थासा तेका निथेको आर्थिक, सामाजिक त्याड सांस्कृतिक बिकास च्युरिते नियन्त्रण ते नासा अधिकार थादु । का भुन्दा आहे तोबाङकाइ सिधै पारे प्रभाव पाराइको थाडसा राष्ट्रियता त्याड देशेपालिको बिकासको खामपाली त्याड कार्यक्रमपाली चिथोन्सा त्याड तोकाइ चिलोडसा त्याड तोको मुल्यांकन ते तोबाङ होको खालाम्योडदु ।

२. प्रभावित मिपालि केल्सा त्याड तोबाङको सहयोग ते चोला त्याड कुनिपारे जेत लोडयोडदु डाते त्याड स्वास्थ्य डा चिठेन्सिसा तह ते नाका चिथोन्सा बिषय ते तोबाङ्को होयोडदु ठाडपालिको साखःले आर्थिक बिकास लोडसा योजनपालिडा प्राथमिकता खालाम्को माइदु । काहोनी ठाडपालिको बिकासको लागि चिथोन्वादु आप्रा योजना पाली समेत नाका पारे चिथोन्सा पारे लोडसिदु ।

३. सरकार ए सजिलो थादु बेरे सम्बन्धित साखःलेकाइ मिपालिको

सहयोगते हाबिनाइ योजना चिथोन्ते बिकासको जेतेपालिडी तोबाडकाइ यागाप्सा सामाजिक, अध्यात्मिक, सांस्कृतिक त्याड वातावरणिय प्रभाव काइ मुल्यांकन लोडसा त्याड चिठेन्सिको खालाम्को माइदु । तो होनि पणैसियोडदु निस्कर्षपालिकाइ कार्यक्रम जेत लोडसाकाइ जेखा आधार डाते योको माइदु ।

४. सरकार ए सम्बन्धित मिपालिको सहयोगते, तोबाड होयोडदु ठाइपालिको वातावरण चिमोसा त्याड बारबेर लोडसा उपायपाली दाडको माइदु ।

धारा ८

१. सम्बन्धित मिपालिकाइ राष्ट्रिय कानुन त्याड नियमपाली लागू लोडसिदु बेरे तोबाडको परम्परा डा खारु रितपालिकाइ ध्यान पिको माइदु ।
२. राष्ट्रिय कानुन प्रणाली त्यडा अन्तर्राष्ट्रिय पारे मान्यता खालाम्दु मि अधिकार ए यासिदु मौलिक अधिकारनामा माकिटिदु बेरे का मिपालिकाइ उस्तेबाडको परम्परा त्याड संस्थापाली चिमोसा अधिकार नाको खालाम्वादु । का सिद्धान्त लागू लोडसा बेरे थाको थाडसा बिवाद चिजोम्सा पाराइदु बेरे कुनिपारे जेत लोडसा डाते उपाय चिलेत्को माइदु ।
३. का धाराको १ डा २ कार्यन्वयन थादु ए का मिपालिकाइ साखःले मिपालिकाइ पियोडदु अधिकारपालीको चलैसा त्याड तो होनि पारको कर्तव्यपाली चिलोडसाकाइ सुए होइ चुम्को माखालामा

धारा ९

१. रास्ट्रीय कानुन प्रणाली त्याड अन्तर्राष्ट्रिय डि मानायोडदु मि अधिकार नामा जोम्दु तो तेका सम्बन्धित मिपालिडी निथेको सदस्यपालिए लोडयोडदु बिरोड काइ सधै लोडसा डाते परम्परागत टिसेन्चियोडदु बिधिपालिकाइ सम्मान लोडसा ।

२. दण्ड सजाय कुनिपारे लोडसा डाते मिपालिको परम्परागत तो होनि मुद्दा योसा मि त्याड कचरीपालिए आप्रातिनी डाप्योड्दु ।

धारा १०

१. का सदस्य मिपाली च्युरिते कानुन ए नाहुदु सजाय चलैवादु बेरे तोबाङ्को आकुस्या, सामाजिक त्याड सांस्कृतिक बिशिस्टताकाइ योवादु ।
२. कारागार टिसा भुन्दा बेगाले सजाय कुनिपारे पिसा डाते आप्रातिनी योसिदु ।

धारा ११

कानुन ए साखःले मिपालिको लागी थासा पारे नाहुदु काले डि बेगाले जेला पिते त्याड मापिते सम्बन्धित मिपालिडि अनिवार्य पारे कुनिपारे होइ मि ए सेवा खालाम्सा जेत काइ कानुन डि लोडसा माजा यासिदु ।

धारा १२

सम्बन्धित मिको अधिकार पालिको मापाराइदु बेरे चलयोडनोन्या का होनि अधिकारपालिको आप्रातिनी जेत ते रासाकाइ तोबाड ए उस्तेको पारे डा उस्तेबाडको प्रतिनिधिमुलक निकायपालिडी कानुनि जेत लोडको थाडसा पारे तोको अधिकार चिमोते नाको माइदु । का मिपाली ए आवश्यक थादु बेरे निसगोरे खाम चिज्याडते डा कुनिपारे आप्रा पारे तोबाड्ए कानुनी जेत ण्योसा डा तोबाडकाइ ण्योको थाडसा खाम ते लोडसा डाते उपायापाली चिथोन्को माइदु ।

भाग २

गुमि

धारा १३

१. महाआन्धीको का भा को ब्यवस्थापाली लागू लोड्वादु बेरे सरकारले ए सम्बन्धिर मिपालिको संस्कृति डा देवापालिको लागि अवस्था योते

तोबाड् होयोड्दु त्याड् बेगाले कुन्दु पारे होइ होसा यासियोड्दु ठाइ त्याड् जिमिन राडेडा त्याड् निस्का नामानाइ तोबाड्को सम्बन्धको डा खासडा गरु का सम्बन्धको साखःलेको आप्रा महत्त्वकाइ सम्मान लोड्सा लोड्दु ।

२. धारा १५ डा १६ ते प्रयुक्त जिमिन डसिदु गुरी सम्बन्धित मिपालिए प्योते होयोड्दु त्याड् बेगाले पारे चलयोड्दु ठाइपालिको साखःले पर्यावरणकाइ दि ठाइडा चुसा जिमिनको अवधारणा डाते चिखेतुदु ।

धारा १४

१. सम्बन्धित मिपालिए उइले डि नाइ प्योते होयोड्दु जिमिनडा थासा तोबाड्को लालपुर्जा डा तोबाड् च्याको खालाम्सा अधिकारकाइ मान्यता पियोड्दु । का भुन्दा आहे गुरी सम्बन्धित मिपालिए एकलौटी पारे माहोयोड्दु तर जिन्दगी चलैसा डा उइलेको पारे जेतपालिको लागि खारु पारे पहुँच खालाम्योड्दु जिमिनडा जासिसा तोबाड्को अधिकारकाइ चिमोसाकाइ मानितिनि माजादु उपायपाली योवादु । का को वारेडा घुमाइसिते चावायोड्दु मी डा खेती लोडयोड्दु मिपालिको अवस्था आप्रातिनि ध्यान पिवादु ।
२. सरकारपालिए सम्बन्धित मिपालिए उहिले डि नाइ होयोड्दु जिमिन डोसाइसा त्याड् तोबाड्को नामेते लोडसा त्याड् तोडा जासिसाको खालाम्सा डाते कुनिपारे जेत लोडसा थाको पियोड्दु ।
३. सम्बन्धित मिपालिए लोडयोड्दु जिमिन निथे निथेको डासाकाइ राष्ट्रिय कानून प्रणालीते चाहाइदु उपायपालिको चिथोन्योड्दु ।

धारा १५

१. सम्बन्धित मिपालिको जिमिन सम्बन्धि प्राकृतिक मुलापालिको अधिकारकाइ आपेआपारे चिमोवादु । का होनि अधिकारपालिडा काहोनि

मुलपालिको उपयोग, तोको ब्यवस्थापन, त्याड चिमोसाकाइ केल्ला तो मिपालिको अधिकार होइ चुयोड्दु थादु ।

- खनिज पदार्थ त्याड बेगाले जिमिनडा इखालाम्सा मुलपालि ते राज्य डा अधिकार थासा पारे राज्य ए काहोनि मिपालिको जिमिड सम्बन्धि काहोनि मुलपालि योवादु बेरे डा उपयोगको लागि कुनदु होइ कार्यक्रमपालि चलैवादु बेरे चलैसाकाइ लोडो डाते डासा भुन्दा हाबि तोबाङ्काइ आप्रा माथासा त्याड थासा डा थाहान्या हानि थादु डाते तो योको माइदु डाते तो मिपालिनामा सरसल्लाह यासिते कुनि लोडसा डाते नियमपाली चिथोन्सा त्याड चलन ते नावादु । सम्बन्धित मिपालि थाको थाड्दुका काहोनि जेत डि थासा लाभते केल्योड्दु त्याड काहोनि जेतको कारण डि उस्तेबाङ्काइ कुन्दुहोइ खति, याथाहान्या तोबाडए तो अनुसारको ओरमोल खालाम्योड्दु ।

धारा १६

- का धाराको चिखेत्सिदु प्रकरणको अधिनते होते, सम्बन्धित मिपाली होयोड्दु जिमिन डि तोबाडकोकाइ पोते ठोको माखालाम ।
- अपवाद होनि उपायको पारे काहोनि निपालिको ठाइ तोर्ताको माइसा पाराइदु बेरे तोबाङ्को स्वतन्त्र डा जानकारी सहितको सहमति काइते मात्रै काहोनि ठाइ तोर्ताको माइदु । तोबाङ्को सहमति खालाम्को माइथानान्या सम्बन्धित मिपालिको प्रभावकारी प्रतिनिधित्वको लागि मौका पिको माइसा ब्यवस्था डा आप्रा थाहान्या साखःले कुन्नानि डाते योको खालाम्सा ब्यवस्था लोड्ते राष्ट्रिय कानुन डा नियमपालिडि स्थापित आप्रा बिधिपालि अवलम्बन लोड्ते मात्रै तोहोनि ठाइ तोर्ताको माइदु ।
- जता जहिले थाडवादु का मिपालिकाइ ठाइ तोर्तासा कारणपाली तापान्या तोवाडको क्पोट जिमिनडा फिरी केल्लो खालाम्योड्दु ।

४. तुनिपारे केल्को माथाडसा थाहान्या सम्भौताते थादु खाम अनुसार डा तो खाल्या सम्भौता माथादु बेरेडा उपयुक्त चलन ए का मिपालिकाइ साखःले थाको थाडसा अवस्थापालि डा यामिर्याड चाहाइसा नान थासा बिकासको लागि ब्यवस्था लोडसा उपयुक्त डा उछिन्चाको होइ तोबाडको हाबि होयोडदु जिमिनको गुणस्तर डा कानुनडा जतिनाइ थादु जिमिन चिखालाम्वादु । सम्बन्धित निपालिर मौद्रिक डा जिन्सि ओरमोलकाइ प्राथमिकता पियोड्दुते तोबाडकाइ उपयुक्त साचि नाते तुनिपारे नाइ ओरमोल पिको माइदु ।
५. यिन्यापारे ठाइ तोर्तायोडदु मिपालिकाइ तोडि थाको थाडसा कुब्बु होइ खति डा नोक्सान थादु जति साखःले ओरमोल खालाम्दु ।

धारा १७

१. सम्बन्धित मिपालि ए तोबाङ्को मिपालिकाइ जिमिन सम्बन्धि हक पिसा चलैदु चलनपालिकाइ मानाइको माइदु ।
२. निथेको समुदाय प्रीडदाइ जिमिन बेचाइसा डा बेगाले पारे पिसा तोबाडको सक्षमताको सम्बन्धते बिचार लोडते सम्बन्धित मिपालिनामा सरसल्लाह लोडवादु ।
३. कामिपालिको जिमिनको स्वामित्व भोगचलन डा च्याको खालाम्सा तोवाड नामा मापाराइदु मिपालिकाइ का मिपालिको परम्परा डा तोबाडको मिए कानुन माण्योकुदुए खालाम्सा फाइदा काइको माखालाम ।

धारा १८

सम्बन्धित मिपालिको जिमिनको मानिदुपारे अतिक्रमण डा भोग लोडयोडदु अनुसार कानुन ए आहेनाइ सजायको ब्यवस्था लोडते नाहुदु डा काहोनि हरड बिरोहपालिकाइ चुम्सा सरकारपालिए उपायपाली योयोड्दु ।

धारा १९

राष्ट्रिय कृषि कार्यक्रमपालिए चिखेत्योडदु बिषयपालिको सम्बन्धते जनसंख्याको बेगाले क्षेत्रपालिकाइ पिसिदु ब्यवहार होनि दिखाल्या ब्यवहार सम्बन्धित मिपालिकाइ पिकोइ माइदु ।

- (क) निथेको सामान्य जिन्दगी चलैसाकाइ चाहाइदु चिजपालि डा तोबाडको संख्याते आहे थाको थाडान्या तो ब्यवस्थापन लोडसा आवश्यक क्षेत्र माथादु बेरेका मिपालिकाइ आहे भुन्दा आहे जिमिन खालाम्सा ब्यवस्था ।
- (ख) का मिपालि च्यायोडदु जिमिनको बिकास लोडसा आवश्यक साधनपालिको ब्यवस्था ।

भाग ३

भर्ना डा जेत लोडसा अवस्थापाली

धारा २०

१. राष्ट्रिय कानुन डा नियमपालीको संरचना दुडडा होते सम्बन्धित मिपालिको सहयोगते सरकारपालिए सामान्य पारे जेत लोडसा मिपालिको हक ए थासा कानुनपालिडि तोबाङ्काइ चिमोसाकाइ आप्रा जेत माथादु बेरेडा काहोनि मिपालिनामा सम्बन्धित जेत लोडसा मिपालिको भर्ना त्याड रोजगारीको कालेनामा सम्बन्धित प्रभावकारी चिमोसानाइ डाते आप्रा खाल्या उपाय चिलेत्योडदु ।
२. सरकारपालि ए सम्बन्धित मिपालिनामा सम्बन्धित जेत लोडसा मिपाली डा बेगाले जेत लोडसा मिपालिडा कुन्दु होइ भेदभाव थाको मापिसाकाइ डा खासगरी चिखेतुदु खामपालिको सम्बन्धते थाको थाडसा साखःले जेतपालि लोडयोडदु ।
- (क) जेत लोडको थाडसा मि लगाएत जेत ते हेन्छा डा च्युरिते कुनिपारे हेन्छा डाते,

(ख) दिगोरे होनि जेतको लागि दिगोरे नाइ जेला,

(ग) उषारे सुंतिसा डा सामाजिक सहायता, पेशा चिमोसा डा माडा, साखःले सामाजिक चिमोसाए खालाम्दु फाइदापाली डा पेशागत पारे सम्बन्धित बेगाले कुन्दु होइ फाइदा डा नेम ।

३. कुनिपारे लोडसा डाते चिलेत्योडदु खामपालि काइ थाको पिसा उपायपालि होइ चुयोडदु ।

(क) सम्बन्धित मिपालिनामा सम्बन्धित जेत लोडयोडदुपाली खेती लोडसा डा बेगाले मौसमी जेत लोडयोडदु, कहिलेकाही डा प्रीड डि केल्योडदु जेत लोडसा पालि डा जेत चिलोडसा ठेकेदार पालिए जेत चिलोयोडदु मिपालि ए होइ राष्ट्रिय कानुन डा अभ्यासडि तोडा नाइ होयोडदु बेगाले तोहोनि नाइ जेत लोडसा मिपालिकाइ पियोडदु चिमोसा च्या यास्योडदु डा तोबाडकाइ जेत लोडसा कानुन अन्तर्गतको तोबाडको अधिकार त्याड तोबाड ए खालाम्योडदु कुनिपारे उपचार लोडसा डाते साखःले डासा खामपालि,

(ख) का मिपालि नामा सम्बन्धित जेत लोडसापालिकाइ डा खास डा गुरी केरे सात्छा त्या बेगाले बिख पालिको संसर्ग थासा काले डा तोबाडको माडको लागी आरिको फान्दु जेत थासा काले डा जेत माचिलोडसा,

(ग) का मिपालिनामा सम्बन्धित जेत लोडसा पालिकाइ बधुवा जेत डा ऋण पिको माथाडदु ए बांदा थाको माइसा बेगाले खाल्या जेतपालि बल लाग्नाइते भर्ना लोडसा पारे भर्ना मालोडसा खाम,

(घ) का मिपालि नामा सम्बन्धित जेत लोडसा मिपालि ए चाहुचा डा चामाइचाको लागी जेत ते दिगोरेनाइ अवसर डा दिगोरे खाल्या

ब्यवहार उपयोग लोडसा डा यौनजन्य दुर्ब्यवहार एमालोड्यो डाते था पिसा खाम ।

४. चिखेत्सिदु महासन्धिका का भा को ब्यवस्थापालिको मानायोड्दु डाते था साइसा डाते सम्बन्धित मिपालिनामा सम्बन्धित जेत लोडसा मिपाली ए जेला खालाम्सा जेत लोडयोड्दु ठाइपालिडा पर्याप्त जेत योसा सेवापाली चिथोन्सा काइ आप्रा तिनि ध्यान पिको पिवाद्दु ।

भाग ४

व्यवसायी तालिम ला ए ताःसा डा देशेको उद्योगपाली

धारा २१

सम्बन्धित मिपालिको सदस्यपालिए ब्यवसायिक तालिम कुनि लोडसा डाते उछिन्चाको होइ बेगाले मिपालि ए खालाम्सा नाइ होनि अवसरपाली च्याको खालाम्योड्दु ।

धारा २२

१. सामान्य प्रयोगको ब्यवसायिक तालिम कार्यक्रमपालिते सम्बन्धित मिपालिको सदस्यपाली उस्तेबाड केल्सा त्याड कुनिपारे चिमोसा डाते चालिसियोड्दु ।
२. सामान्य प्रयोगको ब्यवसायिक तालिम कार्यक्रमपाली ए सम्बन्धित मिपालिको मानितिनि माजादु खाल्या आवश्यकतापालिकाइ पुरा मालोयोड्दु खण्डाडा सरकारपालिए का मिपालि केल्सा आप्रा तालिम कार्यक्रम डा सुबिधापालिको ब्यवस्था लोड्योड्दु ।
३. कुन्दु होइ आप्रा तालीम कार्यक्रम सम्बन्धित मिपालिको आर्थिक वातावरण, सामाजिक डा सांस्कृतिक काले त्या ब्यवहारिक आवश्यकताते आधारित थादु । काको वारेडा लोड्सिदु जुनिपारे योसिले होइ का मिपालिको सहयोगते लोडसिदु त्याड का होनि कार्यक्रमको संगठन

डा कुनि चलैसा डाते का मिपालिनामा सरसल्लाह लोडिसदु । थाको थाडान्या का मिपालिए तो होनि चालिसियोडान्या काहोनि आप्रा तालिम कार्यक्रमको संगठन डा संचालनको लोडसाकाइ आप्रापारे जेत जिम्माते केल्लु जेत लोड्योड्डु ।

धारा २३

१. ला ए ताःसा डा देशेको डा समुदायडा आधारित थासा उद्योगपाली त्या सम्बन्धित मिपालिको नेम चलैसा सम्मको आकुस्या डा सिकार यानाम्पासा, नाडा सात्छा, जिन्द्या खोसा डा दि ठाइते जम्मा लोडसा होनि परम्परागत जेतपालीकाइ तोबाडको संस्कृति चिमोसा डा आकुस्या ते निथेको कोन्टी त्रीसिको थाडसा पारे महत्त्वपूर्ण तत्वपालीको रुपते चालिसिको माइदु । सरकारपालिए उपयुक्त माथादु बेरेड काहोनि मि केल्लाकाइ तो होनि जेतपालि लोडते त्याड चिमोसा सहयोग लोडयोड्डु खाम सुनिश्चित लोडयोड्डु ।
२. सम्बन्धित मिपालिको आम्त्योड्डोन्या थाको थाडान्या तो हो मिपालिको परम्परागत प्रबिधि डा सांस्कृतिक विशेषतापाली त्या दिगो डा समन्यायिक बिकासकाइ योते उपयुक्त प्राबिधिक डा आकुस्या सहयोग खालाम्योड्डु ।

भाग ५

सामाजिक सुरक्षा त्या माड

धारा २४

सम्बन्धित मिपालिको रख्य लोडसाकाइ सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धि योजनापालीको बिकास प्रगतिशील पारे लोडवादु । डा तोबाडको बिरोधते कुन्दु होइ भेदभाव मालोडतिनि काहोनि योजनापालि जेत ते रावादु ।

धारा २५

१. सरकार पालिए सम्बन्धित मिपालीकाइ पर्याप्त माडको सेवापाली पिको

थाडवाडु डाको माइदु । त्याड तोबाडए माड त्या मानसिक माडको आहेनाइ उपभोग लोडको थाडसा पारे उस्तेबाडको जिम्बा डा नियन्त्रण अन्तर्गत काहोनि सेवापाली चिथोन्ते पिसा तोबाडकाइ मुलपाली पिको माइदु ।

२. माडको सेवा पाली थाको थाड्दुका समुदायकाइ सादेसा थादु । सम्बन्धित मिपालीको सहयोगते काहोनि सेवापाली चिथोन्ते संचालन त्याड काहोनि सेवापालीए तोबाडको आकुस्या ठाइ, सामाजिक र सांस्कृतिक काले त्या तोबाडको निरोधात्मक पारे योसा, उसारे च्यासा बानि डा उसारेकाइ ध्यान पियोडदु ।
३. माडको उपचार प्रणालीए देसेको माडा बिमारी योसा गुरुपालीको तालिम डा जेत खालाम्साकाइ प्राथमिकता पिते माड उपचार सेवाको बेगाले तहपालीनामा आप्रा पारे मिलाइते प्राथमिक माडको सेवाते होस्ते यासियोड्दु ।
४. काहोनि माडको सेवापालि मिलाइवादु बेरे निथेको देशडा चलैयोड्दु बेगाले आकुस्या, सामाजिक डा सांस्कृतिकनामा कुनि लोडसा डाते योयोड्दु ।

भाग ६

शिक्षा त्या संचार माध्यम

धारा २६

सम्बन्धित मिपालिको सदस्यपालिकाइ उछिन्वाको होइ राष्ट्रिय समुदायको बेगाले मिपाली नामा दिगोरे पारे साखःले ठाइते शिक्षा ग्यान्सिसा साखःले ए कुनिपारे खालाम्सा डाते योयोड्दु ।

धारा २७

१. सम्बन्धित मिको लागी ग्यान्सिसा डा सेवापालि डा तो होनि जनताको

आप्रा आवश्यकतापालीकाइ चिगाप्सा तोबाडकाइ सहयोग त्याड बिकास डा जेत लोड्वादु डा तोहोनि कार्यक्रम डा सेवापाली ए तोबाडको इतिहास, ज्ञान, खारु मान्यता डा उत्तरोत्तर सामाजिक आकुस्या त्याड सांस्कृतिक आकांक्षापालिकाइ तोडा चुयोडदु ।

२. थाडसा मि ए मिलाइदु बेरे काहोनि मिपालीको लागि काहोनि कार्यक्रम चलैसाकाइ प्रगतिशील पारे जिम्मा पिसा डाते सैक्षिक कार्यक्रमपालि चिथोन्ते जेत लोडसा सम्बन्धित मिपालिकाइ तालिम पिते तो ते तोबाड होयोड्दु डाते डासा ।
३. का भुन्दा आहे सरकारपालीए उस्तेबाडको ग्यान्सिसा ठाइ डा सुबिधापाली चिथोन्ते मिपालिको अधिकार्काइ मानाइको माइदु । तर काहोनि संस्था पालिए मिपालीनामा सरसल्लाह यासिते थाडसा मि डि चलनते थादु हाराहारा चाहाइदु पुरा लोडको माइदु । का चलैसाकाइ मिलाइदु मुलपालि चिखालाम्वादु ।

धारा २८

१. सम्बन्धित मिको हुचापालिकाइ थाको थाडदुका तोबाडको उस्तेबाडकोइ खाम त्या तोबाडको हुल डा साखःले भुन्दा आहे चिज्याडसा खाम डि ठेसा योसा टिसेन्वादु । का थाको माथाडान्न्या थाडसा मिपालि ए काहोनि जेत लोडसा डाते तो मिपालि नामा सरसल्लाह यासिसा ।
२. का मिपालिकाइ मुलुक डा आहे मिए चिज्याडसा खाम डा सरकारको औपचारिक खाम डा सजिलो पारे चिज्याडसा अवसर खालाम्सा बात थादु डाते कुनिपारे लोडसा डाते योसिदु ।
३. सम्बन्धित मिपालिको उस्तेबाडको खाम चिमोसा, चिफेल्ला तोको बिकास कुनिपारे लोडसा डाते योसिदु ।

धारा २९

तोबाड उस्तेबाडको समुदायडा डा राष्ट्रिय समुदायडा साखःले पारे त्याड दिगोरे पारे केल्को पिसा सम्बन्धित मिपालिको हुचापालिकाइ सहयोग लोडसा उछिन्चा थालेहोइ ग्यान सिप चिखालाम्सा काहोनि मिपालिको लागि दिगोरे उलाम थादु ।

धारा ३०

१. सरकारपालीए सम्बन्धित मिपालीको परम्परा डा संस्कृति होनि खाल्या योते कुनिपारे खास डा गुरी जेत त्याड आकुस्या सात्छा शिक्षा डा माडको खामपाली सामाजिक कल्याणडा तोबाडको अधिकार त्याड कर्तव्य पालि डा का महासन्धी डि निसर्त तोबाडको अधिकारको बारेडा तोबाडकाइ कुनिपारे डासा डाते योयोड्दु ।
२. चाहायान्या ठेते नाइ निसगोरे खाम चिज्याडसा मि नाते त्याड काहोनि मिपालिको खाम ते आमसंचारको चलैते का जेत लोडवादु ।

धारा ३१

राष्ट्रिय समुदायको साखःले हुल पाली खासगुरी सम्बन्धित मिपालिनामा खेर ते सिधा हुलपालीनामा खाम थाको थाडसा काहोनि हुलपालीनामा का मिपालिको सम्बन्धते नाको थाडसा रागे कुनिपारे चिताम्सा डाते शैक्षिक मेसेडि योसिदु । इतिहासको पोस्तोक पाली त्याड शैक्षिक सामाग्रीपाली ए का होनि मिपालिको समाज त्याड संस्कृतिपालिको यथार्थ डा जानकारी थासा तस्वीर खालामको थाडसा काइ कोसिस यासियोड्दु ।

भाग ७

सिमा वारपारको सम्पर्क डा सहयोग

धारा ३२

आकुस्या, सामाजिक, सांस्कृतिक, देवा मानाइसा डा वातावरणीय क्षत्रपालीडा लोडसिदु जेत पाली होनि क्षेत्रते सिमा खेरतेको आदिवासी त्याड जनजाति

पाली किचिज्याडसा डा सहयोग सहज लोडसा सरकारले पालीए अन्तर्राष्ट्रिय सम्भौतापाली होइ उपयुक्त उलाम चिथोन्योडदु ।

भाग ८
प्रशासन

धारा ३३

का महासन्धिडा चुयोडदु खामपालीको लागी जिम्मा खालाम्योडदु मिपालीए प्रभाव पाराइसा खाल्या कार्यक्रमपाली चलैसा जेखा निकायपाली त्या बेगाले उपयुक्त संयन्त्रपालीए त्यो होनि निकायापाली डा संयन्त्रकाइ पियोडदु जेतपाली आप्रा पारे लोडको दुम्साकाइ चाहाइसा जिनिस तोहोनी ठाइते होदु डाते सुनिस्चित लोडयोडदु ।

भाग ९
समान्य प्रावधानहरू

धारा ३४

दिदिगोरे देशेको आप्रा कालेकाइ योते का महासन्धि ते होते जेत कुनिपारे लोडसा डा प्रकृति डा ठाइ मिलाइसापारे चिथोन्योडदु ।

धारा ३५

का महासन्धिको ब्यवस्थापालीको प्रयोगए बेगाले महासन्धि त्याड सिफारिस थादु अन्तर्राष्ट्रिय ठेयोडदु सन्धि वा राष्ट्रिय कानुन, निर्णय परम्परा वा सम्भौतापाली थादु ए मिपालीको अधिकार त्याड लाभपाली च्युरिते माजासा माथाको मापी ।

भाग १०
अन्तिम प्रावधानहरू

धारा ३६

का महासन्धि ए आदिवासी त्याड जनजातीसम्बन्धि महासन्धि, १९५७ लाइ नाका तोते चिथोप्ते नाका चिथोन्ले नाहुदु । धारा ३७ का महासन्धिको

अनुमोदन लोडयोड्दु औपचारिक ठेयोडदु दर्ता लोडसाकाइ अन्तर्राष्ट्रिय जेत लोडसाको कार्यलय महानिर्देशक समक्ष पिचाहेन्वादु ।

धारा ३८

१. महानिर्देशक समक्ष अनुमोदन लोडसाकाइ ठेयोडदु दर्ता अन्तर्राष्ट्रिय जेत लोडयोड्दुको संगठनको सदस्यपालि मत्रै का महासन्धि ते चावाको नाइ माइदु ।
२. महानिर्देशक समक्ष निशका सदस्यपालीको अनुमोदनको ठेयोडदु दर्ता थादु मिति इस्याड डि १२ महिना डि का सुरु थादु ।
३. त्योडि लिबि का महासन्धिको ठेयोडदु अनुमोदन दर्ता चिलोयोड्दु सदस्यपालीकाइ गुरी तुनिपारे दर्ता चिलोयोड्दु इस्याडि १२ महिनाडि लिबि सुरु थादु ।

धारा ३९

१. का महासन्धिको अनुमोदन लोडयोड्दु सदस्य ए का महासन्धि सुरु थादु इस्याडि हाबिको १० शाल ताप्को दुम्ते अन्तर्राष्ट्रिय जेत लोडसाको कार्यलयको महानिर्देशकको हाबि दर्ता लोडसाकाइ सुचना पिते का महासन्धि तोर्ताको इथान्दु । तुनिपारे तोर्तासिदु गुरी सुचना दर्ता थादु इस्याडि दि शालका लागु माथाको थाड्दु ।
२. का महासन्धि अनुमोदन लोडसा डा का धाराडा चुयोड्दु अनुसार तोर्तासा अधिकार हाबिकोडा होनि तोते थादु १० शालको काले ताप्दु कालेडिको शालदुड्डा माचलैसा प्रत्येक सदस्यकाइ गुरी का महासन्धि १० शालको बेगाले काले तेकाहोइ चलैदु त्याड तोडि लिबि तोहोनि सदस्यपाली ए का धाराते थादु शर्तपाली अनुसार १० शालको दिदिगोरे शाल ताप्ते लिबि का महासन्धि तोर्ताको इथान्दु ।

धारा ४०

१. अन्तर्राष्ट्रिय हेत लोडसा कार्यलयको महानिर्देशक ए संगठनका सदस्याहरूले डायोड्दु साखःले अनुमोदन डा तोर्तायोड्दुको दर्ताको सुचना अन्तर्राष्ट्रिय जेत लोड्साको संगठनको साखःले सदस्यपालीकाइ पियोड्दु ।
२. महानिर्देशकए संगठनको सदस्यपालिकाइ तोबाडको हाबि ठोयोड्दु निस्खेपको अनुमोदनको दर्ताको जानकारी पिहुदु बेरे तो कालेतेका का महासन्धि लागु थासा डाते संगठनको सदस्यापालीकाइ डाहुदु ।

धारा ४१

अन्तर्राष्ट्रिय जेत लोडसा कार्यलयको महानिर्देशकए का काभुन्दा हाबिको धारापालिको ब्यवस्था थादुपारे उस्तेको हाबि दर्ता थादु अनुमोदनपाली डा तोर्तायोड्दु साखःले कायैपालीको साखःले बिवरण दर्ताकाइ संयुक्त राष्ट्रसंघको जेखा पत्रको धारा १०२ अनुसार संयुक्त राष्ट्रसंघको महासचिवकाइ पियोड्दु ।

धारा ४२

निथे चाहाइदु आलिइदु बेरे अन्तर्राष्ट्रिय जेत लोडसा कार्यलयको चलैसा निकायए का महासन्धिको कार्यनयनसम्बन्धि प्रतिबेदन महासम्मेलनते चिखेत्सा डा महासन्धिको उछिन्चा डा साखःले नाका चिथोन्सा डाते आयुत्छा सम्मेलनको कार्यसुचिते नासा जादु रा माजा डाते डायोड्दु ।

धारा ४३

१. सम्मेलन ए का महासन्धिकाइ साखःले रा उछिन्चा नाका चिथोन्ते महासन्धि स्वीकार लोडयोड्दुनोन्या नाका महासन्धि ए बेगाले ब्यवस्था लोडदु डि बाहेक,
 - (क) कुन्दुहोइ सदस्यडि नाका चिथोन्सा महासन्धि अनुमोदन थाहान्या चिथोन्सा नाका महासन्धि सुरु थादु इस्याड उपयुक्त धारा ३९ ते

ज्याहोइ ठेले होइ का महासन्धि नालेनाइ बिधिपारे नाइ तोर्तायोड्दु डाते चालिसिको मायान ।

(ख) चिथोन्सा नाका महासन्धि सुरु थादु कालेडि का महासन्धि सदस्यपालिडि अनुमोदन थासाकाइ टाडको माइखालाम ।

२. का महासन्धि अनुमोदन लोडयोडदु त्याड नाका चिथोन्सा महासन्धि अनुमोदन मालोयोडदु सदस्यापालि काइ कुन्दुहोइ काले डा का महासन्धि यामिर्याडको होनि डा अन्तरवस्तुते नाइ लागु थादु । धारा ४४ का ते चिखत्सिदु महासन्धीको अंग्रेजी डा फ्रान्सेली खामको गोरेपाली दिगोरे पारे नाइ आधिकारिक थादु ।

तापान (समाप्त)

Indigenous Media Foundation

Anamnagar, Kathmandu, Nepal

Tel.: 977 1 4102757, 4102689

Email : indigenoustelevision@gmail.com

Website : www.indigenousmediafoundation.org

Publisher



THAMI Indigenous Language, Nepal

Translation by:

Bikesh Thami